

Тетяна Миколаївна Богдан,
*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
Чернігів, Україна*

Юлія Миколаївна Смолянко,
*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри дошкільної та початкової освіти
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Чернігів, Україна*

ПРОГРАМА ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ключові слова: *економічне виховання дітей старшого дошкільного віку, економічна культура, економічна поведінка, програма економічного виховання дітей старшого дошкільного віку, соціалізація.*

Постановка проблеми. Виховання підростаючого покоління зі сформованою економічною культурою, розвинутими практичними вміннями й навичками економічної діяльності, готового будувати сучасні форми економічних взаємовідносин, набувати навички економічної поведінки та реалізовувати їх у реальній дійсності обумовило об'єктивну необхідність і важливість формування в дітей старшого дошкільного віку елементарних економічних знань, умінь і навичок [3]. Дитину вже з перших років оточує економічне середовище, що наповнене різноманітними економічними поняттями й процесами та активно впливає на її економічне виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми соціалізації особистості на ранніх етапах онтогенезу посідають праці (Л. Артемової, А. Богуш, С. Козлової, В. Кузьменко, Т. Поніманської, І. Рогальської, С. Сайко та ін. Про необхідність упровадження економічної освіти дітей саме із закладу дошкільної освіти як провідної ролі економічної соціалізації свідчать сучасні наукові дослідження вчених (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, О. Кононко, К. Крутій, А. Шатової, В. Ільченко та ін.). Основне завдання економічного виховання спрямоване на обізнаність дітей дошкільного віку з економічними поняттями (категоріями), економічними уявленнями (про працю, якості людини-господаря, професії, гроші, бюджет сім'ї), а також на безпосереднє застосовування їх у різних видах діяльності. Зміст і методи економічного виховання дітей розглядали А. Аменд, Л. Горкіна, Г. Григоренко, Р. Жадан, І. Мельничук, Л. Пономарьов, І. Прокопенко та ін.; формування економічної грамотності в дітей дошкільного віку, підготовку педагогів закладів дошкільної освіти до економічного виховання дітей – Н. Грама; формування економічного мислення – А. Кітов, В. Кондратьєв, Т. Любимова, О. Шпак та ін. [1; 2].

У контексті означеної проблеми особливо актуальним постає економічне виховання, введення дітей старшого дошкільного віку в економічний простір для засвоєння доступних їхньому віку елементарних економічних понять,

розвитку інтересу до економічної сфери життя, формування вмій економічної поведінки та набуття первинного досвіду елементарних економічних відносин.

Так, об'єктивні зміни в економічних відносинах у сучасному соціумі актуалізують необхідність розвитку економічних уявлень дітей, починаючи з дошкільного віку.

Мета дослідження – розкрити деякі аспекти економічної соціалізації дитини в соціально-економічному просторі та навести приклад програми економічного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Найбільш ефективно економічна діяльність дітей старшого дошкільного віку може бути спрямована саме в процесі ігрової діяльності, оскільки гра починається з перетворення реальної соціально-економічної ситуації в уявну. Родина та фахівці дошкільної освіти повинні особливу увагу звернути на основні позиції в організації ігор економічного спрямування.

Пропонуємо приклад програми економічного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Мета – сприяння підготовці грамотної, бережливої, економної, працьовитої людини, з образом якої асоціюється людина-господар.

Завдання:

1. Дати дітям знання про працю та про все, що з нею пов'язане, згідно з основними програмами розвитку, виховання й навчання дітей у закладі дошкільної освіти.

2. Ознайомити дітей із простими економічними термінами: економіка, бюджет, ціна, гроші, товар, вартість, банк, реклама, власник, конкуренція, продукція, ярмарок тощо; ознайомити дітей із новими професіями, такими як менеджер, підприємець, бізнесмен, фінансист, рекламодавець, фермер та ін.

3. Закріпити знання категорій, пов'язаних із працею (предмети праці, результати праці, індивідуальна, колективна праця); ознайомити з поняттями: дорожче-дешевше, вигідно-невигідно, виграв, програв, поміняв; формувати знання про людину бережливу, економну, вправного господаря; вчити правилам чесної, справедливої гри, вмінню програвати, не ображаючись на партнера.

4. Формувати в дітей економічне мислення шляхом залучення старших дошкільнят у процес сюжетно-рольових ігор, настільно-друкованих, дидактичних; читання художньої літератури.

Зміст програми складає:

Професії дорослих. Які ви знаєте професії дорослих. Ознайомити з різновидами професій. Виховувати повагу до людей праці. Розвивати позитивне ставлення до будь-якої трудової діяльності. Сприяти прояву творчих здібностей. Ознайомити з професіями, без яких ми не уявляємо свого життя (лікар, педагог, пекар, хлібороб, поліцейський тощо) та новими (менеджер, підприємець, бізнесмен, фінансист, рекламодавець, фермер тощо). Ознайомити з новими галузями та технологіями, (ІТ-технології, робототехніка тощо).

Що таке гроші. Ознайомити з валютою як грошовою одиницею країни (грошима інших країн). Дати поняття про різноманітність грошових знаків у різних країнах. Ознайомити дітей із деякими складовими сімейного бюджету:

пенсією, зарплатою, стипендією. Поглибити уявлення дітей про дохід, його динаміку (збільшення/зменшення). Вчити вмінню купувати згідно з етичними вимогами до продавця й покупця.

Дати уявлення про гроші, їхнє розмаїття та міру вартості. Ознайомити в доступній для дітей формі з історією виникнення грошей (товар – товар, товар – гроші). Виховувати ощадливість у використанні грошей – не рвати, не м'яти, не кидати, зберігати їх у гаманці чи шухлядці. Визначити джерела надходжень грошей, залежність їхньої кількості від певних умов, вкладеної людиною праці.

Сімейний бюджет. Що таке сімейний бюджет. Звідки беруться гроші, хто їх заробляє. Як розподіляється бюджет у сім'ї (статті розходу). Вчити розподіляти сімейний бюджет за статтями витрат (оплата комунальних послуг, купівля продуктів харчування, одягу та взуття для членів сім'ї, оплата навчальних закладів для дітей та дорослих, витрати на побутову техніку, купівля побутової хімії та засобів особистої гігієни, витрати на іграшки, розваги, культурні заходи тощо). Дати дітям уявлення про грошові заощадження, розвивати елементарне уміння планувати витрати. Показати дітям, що бувають обов'язкові (основні) витрати і необов'язкові (не основні).

Поглибити уявлення дітей про різноманітність товарів, виховувати дбайливе ставлення до речей. Розвивати уміння з'ясовувати призначення речей у житті людини. Показати різноманітність товарів, вчити самостійно здійснювати процес купівлі-продажу, вступати в діалог.

Фінансові витрати. Оплата комунальних послуг (світло, опалення, газ, вода). Звідки береться вода у наших будинках (із річок, підземних озер тощо). Як вода потрапляє до наших будинків. Чи можна витратити менше. Звідки береться газ, як потрапляє до наших осель. Звідки береться світло, з чого виробляється. Як навчитися бережно використовувати природні ресурси.

Купівля продуктів харчування для членів сім'ї. Як часто їх купують. Звідки в магазині беруться продукти харчування. Чи потрібно за один раз купувати дуже багато продуктів. Корисна та некорисна їжа. Що можна зробити з черствого хліба.

Купівля одягу та взуття для членів сім'ї. Як часто потрібно купувати одяг та взуття. Чому дітям ці речі купуються частіше, ніж дорослим. Чому потрібно одягатися залежно від погоди. З чого виробляють одяг, взуття. Як потрібно доглядати за особистими речами. Чому не доцільно одягати чужі речі. Що роблять із речами, коли вони брудняться, рвуться. Які засоби потрібні, щоб привести одяг і взуття в належний стан. Хто повинен доглядати за вашими особистими речами.

Купівля побутової хімії та засобів особистої гігієни. Для чого потрібна побутова хімія. Яка буває побутова хімія. Корисна вона чи шкідлива для організму людини. Де і як повинна зберігатися побутова хімія. Чи можемо ми від неї відмовитися. Чи можемо ми її частково замінити природними засобами. Навіщо потрібні засоби особистої гігієни. Які засоби особистої гігієни ви знаєте, які використовуєте особисто, як часто використовуєте. Чи можемо ми жити без засобів особистої гігієни. Як часто потрібно купувати побутову хімію та засоби особистої гігієни. Витрати на іграшки, розваги, культурні заходи. Чи

потрібно витратити гроші на іграшки, розваги та культурні заходи. Які іграшки потрібно купувати дітям. Як часто.

Економне ставлення до світу, який нас оточує. Дати уявлення про вжиткові предмети (посуд, меблі, одяг тощо). Вчити класифікувати ці предмети за їхнім практичним застосуванням. Розширювати знання про продукти харчування та можливість їх раціонального використання. З'ясувати шляхи використання й раціонального ставлення до харчових відходів. Виховувати ощадливість у використанні води, світла, газу. Розповісти про їхнє значення в житті людини. Вчити економити предмети побуту – папір, посуд, особисті речі.

Друге життя старим (непотрібним) речам. Що робити з речами, які стали непотрібні для членів вашої сім'ї. Яким речам можна дати друге життя. Що робити з використаним одноразовим посудом, пластиковими пляшками, поліетиленовими пакетами. Що робити з використаним папером та картоном (газети, коробки тощо). Що виготовляють із вторинної сировини. Як це впливає на екологію нашої планети.

Як створити свій бізнес. Визначитися, що ви хочете виробляти або продавати. Кому це потрібно. Що для цього необхідно: купити, виростити тощо. Ознайомлення дітей із рекламним агентством, із професіями людей, що працюють у ньому. Розвивати вміння визначати на схемі найкоротший шлях (маршрут), показати залежність між відстанню й часом, витраченим на пересування. Показати, що сумісна праця й використання раціональних способів зменшують трудові витрати, економлять сили й час.

Розкрити ланцюжок зв'язків у трудовій діяльності, показати взаємозв'язок трудових процесів, значення відповідальності за якість продуктів праці. Показати дітям виробничий цикл виготовлення товарів. Розкрити залежність ціни товару від його якості й кількості. Розширити знання дітей про купівлю-продаж товарів на ринку. З'ясувати з дітьми, що, на їхню думку, означає бути економним і бережливим. Визначити схожість та відмінність між цими поняттями.

Висновки. Отже, аналіз наукового фонду з проблеми досліджуваного конструкту засвідчив, що сформований первинний економічний досвід у дітей старшого дошкільного віку вказує на ґрунтовність знань дитини в економічній галузі життєдіяльності. Тому виникає актуальна потреба подальшого поглибленого теоретичного та практичного вивчення стану економічного виховання старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

Література (References)

1. Basic component of preschool education (2012) / za nauk. red. A. M. Bohush, H. V. Bielienskoi, O. L. Bohinich ta in. Kyiv, 26 s.
2. Dudnyk N.A. (2016). Economic education of senior preschoolers in the interaction between the preschool and the family. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
3. Sazonova A.V. (2007). Formation of primary economic experience of senior preschoolers in playing activities. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].